

DEMISTIFICARE SAU REMISTIFICARE ? TRECUTUL COMUNIST ÎN VIZIUNE ACTUALĂ

Șerban Papacostea

Prăbușirea suprastructurii de partid a regimului comunist din România în decembrie 1989 a eliberat și istoriografia română din constrângerile impuse de directivele politice și ideologice ale partidului și statului totalitar. Libertatea recâștigată pe multiple planuri s-a manifestat și în câmpul criticii istoriografice. Se remarcă în acest sens apariția unui curent de demistificare a istoriografiei trecutului comunist dar cu prelungiri în timp și în epoca precomunismă, cea a istoriografiei naționale. Lucrările apărute în cadrul acestui curent și-au câștigat merite incontestabile chiar dacă, uneori, în elanul înnoirii istoriografice, interpretarea își depășește scopul și implică în demistificare și unele teze ale istoriografiei române care nu au nimic comun cu ceea ce constituie o mistificare. Oricum, în ciuda unor exagerări și a insuficienței delimitării între mit, legendă, fals și mistificare, uneori amalgamate nediscriminat, noul curent are o incontestabilă valență pozitivă și, cu precauțiile de rigoare, el se cuvine continuat și dezvoltat, îndeosebi astăzi când se constată formarea unei puternice tendințe de mistificare sau remistificare a trecutului comunist, în concordanță cu linia de interpretare impusă odinioară de forurile de resort create de regimul totalitar comunist și cu necesarele adaptări actuale.

Cu atât mai necesară este, așadar, sub raport științific și actual politic, urmărirea atentă a procesului de remistificare a trecutului totalitar-comunist care se manifestă în forme mai discrete sau mai agresive, dar în orice caz din ce în ce mai insistent, sub ochii noștri. Un întreg efort de denaturare și legitimare a comunismului din România, destinat să creeze o stare de spirit favorabilă unui scop politic, care nu e greu de ghicit, se desfășoară convergent, dacă nu chiar coordonat, din diverse segmente ale spectrului politic românesc. Foști activiști sau conducători ai Partidului Comunist, nostalgici ai regimului trecut, gazetari, forțele organizate care

s-au salvat din naufragiul regimului comunist și intelectuali care au asumat sarcina ingrătă de a descoperi argumente istorico-politologice justificative pentru varianta “din România” a sistemului sovietic impus țării la sfârșitul celui de al doilea război mondial își asociază eforturile pentru a “reabilita” trecutul comunist și a-i conferi statut de realitate organică, spontană și autogenă a istoriei noastre, pentru a-l elibera de păcatul său originar, hegemonia sovietică și dictatul lui Stalin. Formulate mai elementar sau mai savant, comunicate direct sau prezentate în haina elegantă a curentelor istoriografice, sociologice sau politologice apusene, “tezele” puse în circulație de exponenții acestui curent de legitimare istorică a comunismului se constituie într-un vast păienjeniș de mistificare istorică, fenomen de “suprastructură” care tinde să consolideze “infrastructura” neocomunismului.

Întocmirea unui inventar complet al tezelor puse în circulație în anii din urmă a curentului de remistificare a trecutului apropiat rămîne un proiect a cărui împlinire revine specialiștilor istoriei contemporane și politologilor. Textul de față nu își propune decît să semnaleze fenomenul, să-i sublinieze semnificația prin cîteva exemple ilustrative și, pe această cale, să sesizeze opinia publică asupra primejdiei de a deveni prada unui nou masiv val de falsificare a istoriei. Celor care își consacră activitatea cercetării ideologiei în general, și tehnicii dirijării opiniei publice în special, investigarea sistematică a masivului efort actual de remistificare a trecutului comunist le va oferi un excelent cîmp de observație. Ea le va permite să reconstituie spectrul temelor propagandistice introduse în circuitul public de curentul remistificator și să ajungă la forțele care le elaborează, la mediul social-politic care le generează și le difuzează. În urma acestor investigații va fi neîndoielnic stabilit și caracterul spontan sau premeditat al reinterpretării mistificatoare a epocii comuniste.

Schematic, și redusă la tezele esențiale, istoria regimului comunist din România se desfășoară astfel, în versiunea neocomunistă.

În România, comunismul nu a fost decît în subsidiar un fenomen de import, impus din afara țării; elementul străin, intervenția forței sovietice, s-a altoit pe o realitate internă, o “predispoziție” a românilor care, aderînd masiv la comunism după 1944, au asigurat legitimitate regimului comunist a cărui instaurare la putere se dovedește a fi fost rezultatul unui “indiscutabile alegeri istorice”. Faptul că descoperirea acestei “predispoziții” vine în contradicție flagrantă cu cei numai o mie de

comuniști dinainte de 1944 nu pare a deranja logica autorilor acestei fabuloase descoperiri. Despre decalogul elaborat de Kremlin cu instrucțiuni către comuniștii români cu privire la modalitățile comunizării României și a subordonării ei totale față de URSS autorii tezei “predispoziții”, a caracterului nesemnificativ sau secundar al ingerinței sovietice, nu par a fi informați.

Proclamația regelui Mihai I de la 23 august 1944 a fost redactată de Lucrețiu Pătrășcanu și doar “rostită” de suveran la radio. Ne apropiem vertiginos de unul din falsurile constitutive ale versiunii comuniste și a istoriografiei contemporane, acela a înfăptuirii de către Partidul Comunist a “eliberării țării”, a “insurecției antifasciste și antiimperialiste”. Despre rolul partidelor democratice și despre cel personal al regelui în înfăptuirea acestui act, exponenții noului val mistificator iarăși nu par a ști nimic. După cum par a fi uitat și ceea ce unii dintre noi nu au uitat, anume teza “eliberării patriei de către glorioasa armată roșie”.

Luînd inițiativa legislativă după 30 august 1944, comuniștii s-au aflat mereu, “cu un pas înaintea celorlalte forțe politice”. În aceste condiții, e de la sine înțeles că instaurarea guvernului Groza la 6 martie 1945 s-a înfăptuit pe cale constituțională, “cu respectarea tuturor formelor legale”; ceea ce diminuează rolul trupelor sovietice, a ocupației sovietice, al ingerinței lui Stalin prin emisarul său, A. I. Vișinski, notoriul procuror din vremea de vîrf a terorii staliniste în URSS. Că același scenariu a fost aplicat și în celelalte țări destinate a deveni satelite ale Uniunii Sovietice nu pare a tulbura logica istorică a elaboratorilor acestor teze. În cazul cel mai bun, unii dintre ei admit că la instaurarea comunismului în România au concurat, cu contribuții egale, ingerința sovietică și voința populară.

Gheorghe Gheorghiu-Dej a rezistat de la început sovieticilor, în opoziție cu guvernul moscovit Ana Pauker, Vasile Luca ș.a. Nu ni se explică însă de ce Stalin a tolerat această rezistență antisovietică. Iuliu Maniu e vinovat că nu a sprijinit această rezistență. Nu se adaugă însă că a înțeles între rolul unui Anton Alexandrescu, paravan “național-țărănist” al totalitarismului comunist încă deghizat și cea de martir al comunismului, arestat și asasinat în detenție din ordinul “rezistentului” antisovietic Dej.

Suveranul, care a domnit în colaborare cu regimul comunist, a asigurat legalitatea guvernării. În chip suspect, o amnezie desăvîrșită învăluie în textele mistificatorilor greva regală, care indică sensul real al acțiunii regelui, al “colaborării” sale cu guvernul Petru Groza. E drept,

susțin interpreții actuali ai trecutului comunist, că alegerile din 1946 au fost “contestate”, dar confiscarea statului de către comuniști s-a făcut cu ajutorul unor procese “prin excelență legale”. Nimic despre falsificarea absolută a alegerilor din 1946, fapt astăzi certificat de înșiși istoricii ruși care au avut acces la arhivele sovietice și care nu își fac scrupule din a recunoaște fără rezerve că rezultatul a fost dictat de la Moscova. În ciuda acestor date categorice, care răstoarnă întreaga construcție a acceptării comunismului în România pe temeiul unei “predispoziții” naționale, curentul neocomunist invocă suportul popular, “relativ însemnat”, din care au beneficiat comuniștii, în vreme ce partidele istorice erau “discreditate” în ochii maselor, între altele din pricina răspunderii lor în ceea ce a fost instaurarea dictaturii regale din 1938. Iarși pentru a servi cauza, mistificatorii uită că majoritatea covârșitoare a populației românești a votat cu Iuliu Maniu în 1946.

Membrii partidului comunist în număr de numai o mie înainte de război (cum rămâne însă cu predispoziția românilor pentru comunism?) s-au înmulțit cel mai rapid după 1944, raportat la celelalte țări satelite. Aplicarea aberantă a metodei cantitative în cazul de față tinde să confirme că pentru români acceptarea comunismului a fost într-adevăr o “alegere istorică” (în realitate cifrele invocate, în măsura în care au valoare, indică contrariul).

Represiunea nu a jucat un rol politic central în instaurarea comunismului; ea nu a definit “natura și directivele puterii”, întrucât nu a lovit direct decât o infimă minoritate de români; chiar extinzând numărul victimelor directe la cercul familiilor lor, represiunea nu a cuprins decât maximum opt la sută din populația totală. În schimb, imensa majoritate a populației nu a avut decât de câștigat, în calitate de salariați de stat, studenți, elevi etc. Condiția de trai a acestor categorii majoritare s-a ameliorat simțitor, trecerea de la sat la oraș a constituit un salt în existența lor socială fapt care covârșește neajunsurile suferite de o redusă minoritate din partea regimului totalitar și îi conferă acestuia un caracter hotărât pozitiv. Exponenții curentului de remistificare a istoriei comunismului nu par a ști nimic despre teoria generalizată, despre condiția zilnică de teroare în care era condamnată să trăiască imensa majoritate a populației, de încadrarea acesteia de o imensă armată de cadriști responsabili de stradă, responsabili de bloc, de agenți omniprezenți ai securității și ai partidului, de presiunea exercitată prin sindicate, “curelele de transmisie”

ale partidului, de acapararea silnică a pământului țării - colectivizarea forțată, de preluarea unei părți însemnate a avuției naționale de către sovietici, de prezența consilierilor sovietici în sectoarele cheie ale vieții politice și ale instituțiilor țării, de politica de înfometare, de condamnarea celei mai mari părți a populației la condiția de supraviețuire cotidiană; pentru a nu mai aminti, decît în trecut, de suprimarea oricăror libertăți, care ea singură infirmă total falsul de interpretare eliberat sub ochii noștri. Rolul imensului efort de remodelare a mentalităților colective, în condițiile teroarei de masă și ale acțiunii propagandei oficiale, nestînjinită de libertatea de expresie, este cu desăvîrșire ignorat de protagoniștii restaurației ideologice neocomuniste.

Viziunea pozitivă despre rolul comunismului în istoria contemporană a României, în care s-ar fi articulat "organic", asigură tranziția spre teza revoltei exclusiv anticeaușiste din decembrie 1989, pentru înlăturarea "întinării" de către dictatorul roșu a valorilor și idealurilor superioare ale comunismului. Prăbușirea comunismului în România e prezentată ca rezultat al eșecului regimului de a corespunde funcției de îndestulare materială, "animalico-pastorală", pe care și-a asumat-o. Despre prăbușirea Uniunii Sovietice, despre incapacitatea ei de a mai susține blocul de sateliți pe care îl constituise cu decenii în urmă, remistificatorii nu par a avea conștiință. Că această prăbușire s-a datorat în mare măsură bumerangului teroarei permanente, care a paralizat forțele vii ale societăților comuniste, nu pare să tulbure elanul reinterpretativ al cercurilor neocomuniste.

Ceaușescu a fost răsturnat de forțe internaționale - teză care cuprinde o mare parte de adevăr - pentru a îndepărta România de la un curs politic național - ceea ce este un neadevăr flagrant. Nu poate fi național un regim care înlătură sistematic și permanent națiunea de la deciziile care o privesc; adevăr elementar, care "a scăpat" atenției elogiatorilor timpului trecut.

În esență, noua viziune asupra trecutului comunist al României va fi următoarea; regimul comunist a avut de la începuturile sale legitimitate, conferită de sus de suveranul țării și de jos de adeziunea populară din ce în ce mai largă; așadar regim "național", care a satisfăcut interesele majorității populației, s-a opus sovieticilor prin reprezentanții săi cei mai autentici și nu a paracticat decît marginal presiunea împotriva celor care se opuneau restructurării social-economice; prăbușirea comunismului în

România s-a produs din cauza incapacității sale de a mai corespunde promisiunilor sale inițiale de bunăstare generalizată, urmare a “greșelilor” lui Nicolae Ceaușescu, dar și acțiunii forțelor internaționale hotărâte să pună capăt cursului național al regimului.

Rândurile de față nu sînt nici o cercetare, care urmează să fie îndeplinită, nici măcar o semnalare, care s-a mai făcut, ci doar un îndemn adresat specialiștilor demistificării de a-și îndrepta privirile și investigațiile spre manifestările *actuale* ale tendinței de mistificare a trecutului celui mai apropiat.